

Válasz

Mészáros Sándor, az MTA doktora

Balogh Péter MTA doktori pályázatára készített opponensi véleményére

Először is megköszönöm Mészáros Sándornak, hogy elvállalta a dolgozat bírálatát.

Opponensem megemlíti a dolgozattal szemben támasztott kettős elvárást, vagyis a korszerű statisztikai és matematikai módszertan bemutatását és annak a hazai gazdasági életben történő alkalmazhatóságát. Ez a kérdés a dolgozat írása során gyakran foglalkoztatott, de igyekeztem megkeresni a középutat a szigorú tudományosság és a leegyszerűsítő írásmód között. Napjainkban egyre inkább találkozunk azzal a kihívással, hogy szűkebb-tágabb szakmai körben kell a tudományos munka szerepét és társadalmi hasznosságát elfogadtatni, ami új kihívások elé állítja azokat a kutatókat, akik évtizedeken keresztül egy-egy szűk szakterületen dolgoztak.

Külön örömmel töltött el, hogy véleménye szerint „a disszertációval jelentős új tudományos eredményeket tettem le az asztalra.” A Bírálat alapvetően a dolgozatomban szereplő állításokat elfogadja.

Opponensem a Bírálatában öt kérdést fogalmazott meg.

1. Milyen intézkedéseket javasolna a Földművelési Minisztérium számára a sertéságazat és az export hazai fejlesztésére?

Magyarország a 2004. évi uniós csatlakozással az egységes piac része lett. A hazai sertéságazatnak azóta az EU meghatározó szereplőivel (Németország, Hollandia, Dánia, Spanyolország és Lengyelország) kell versenyezni. A versenytársak szervezett és jól működő vertikális integrációban működnek, ennek egyik legfontosabb eleme a termelők és a feldolgozók által közösen létrehozott átvételi árképzési rendszer. (A legjelentősebb a német ZMP). Ennek a lényege, hogy a piac szereplői az aktuális hétre kialakított bázisárát tekintik irányadónak. A termelők, feldolgozók és a kereskedők ennek figyelembe vételével kötnek üzletet, többnyire egymásért, nem egymás ellen dolgoznak a termékpálya valamennyi szereplőinek érdekében. Ennek a rendszernek a kultúrája Magyarországon csak nyomokban található meg, aminek az az eredménye, hogy a hazai szervezetlen piac ki van téve a meghatározó sertésápoló tagországokban elért jövedelmezőség alakulásának, ezért árelfogadó

pozícióban kiszámíthatatlanná válik a termelői ár változása. A fentebb említett árképzési rendszer magyarországi adaptálása javítaná a hazai sertéságazat jövedelmezőségének kiszámíthatóságát a termékpálya szereplőinek igazságosabb profitosztoszkodásával.

Az árképzési rendszer bevezetése nem pénzügyi támogatás függvénye, mivel elsősorban a megfelelő rendeletek megalkotásával és betartásával a megfelelő szakmai érdekképviselői szervezet felállításának lehetnek költségei, de azokat is fedezhetik a termékpálya szereplői (lásd Dánia). Az export fejlesztése elsősorban a feldolgozott termékeket érinti, mert az élő állat exportja fokozatosan veszít jelentőségéből.

Az FM és a Kormányzat feladata a sertéságazat fejlesztése érdekében:

- a tudatos fogyasztók nevelését már az általános iskolákban indokolt elkezdni. Az iskolai tananyag részeként célszerű oktatni (a többi élelmiszertermék mellett) a sertéshús fogyasztási ismereteit, kiemelve a magyarországi sertéshús előnyeit (pl. a nyugat-európai tagországokkal szemben a nálunk alkalmazott gabonaalapú takarmányozás előnye, hogy a sertéshús jobb ízű és beltartalmú).
- Az egyetemek és kutató intézetek bevonásával objektív érvrendszer kidolgozása és a fogyasztók folyamatos tájékoztatása médián keresztül
- Több év kitartó munkájával elérhető, hogy a magyar sertéshús visszaszerezze korábbi rangját a magyar fogyasztók körében, aminek folytatása lehet a „Magyar Sertéshús” márka elfogadtatása. Nagyon jó irány a Kiváló Magyar Sertéshús védjegy (KMS) bevezetése, de jelenleg még nem kiterjedt a használata.

Az agrár-élelmiszeripar hazánk számára kitörési pont lehetne, mégis számos gond nehezíti mindennapos működését. Ma a munkaerő-hiány a legégetőbb probléma, ezen a területen érdemi intézkedésre van szükség. Az elmúlt két évben a jelentősebb feldolgozóknál 20%-20% körüli béremelés valósult meg a munkaerő megtartása érdekében, habár ez sem bizonyult elégségesnek. Indokolt itthon tartani a szakképzett munkaerőt vagy annak utánpótlását nagyon gyorsan megoldani kormányzati intézkedésekkel, például a külföldön dolgozó magyar munkaerő visszatérésének ösztönzésével vagy az állattenyésztésre és élelmiszerfeldolgozásra szakosodott munkaerő számára adó- és járulékkedvezmény nyújtása munkáltatóján keresztül. Jelenleg még határainkon kívül van az afrikai sertés pestis, de behurcolása szinte elkerülhetetlen, aminek következménye az export azonnali korlátozása lesz. Ha ez bekövetkezik, akkor a belső piac megtartására kell koncentrálni. A hozzáadott-érték növelése a magasabb feldolgozottsági szinttel érhető el, amiben nagy szerepet játszhat az ún. kényelmi termékek innovációja.

2. A szalámi marad-e a jövőben (középtávon) a magyar sertésexport vezető feldolgozott terméke?

Véleményem szerint igen, de ez nem jó irány, mert a szalámi a sertéshús fogyasztásában egyre inkább „korszerűtlen terméknek” számít. Versenyhátrány számunkra, hogy kevés magasan feldolgozott és nemzetközileg is ismert, elismert termékkel rendelkezünk. A nemzetközi piacon hatékony és perspektivikus megoldást jelent a szépen megmunkált tálcás sertéshúsok exportja. A távol-keleti piac a példája annak, hogy a gabonaalapú, enyhén márványozott magyar sertéshús prémium áron eladható. Ezt a piaci szegmenset célszerű tovább fejleszteni a hosszú távú kereslet kielégítése céljából. Jövedelmező lehet a kényelmi és/vagy egészségtámogató termékek piacára lépni, de hiányoznak még az ilyen típusú sertéshúsból készült termékeink.

3. Mennyire elterjedtek az állattenyésztési tárgyú szimulációs vizsgálatok a jelölt által meglátogatott nyugat-európai országokban?

A gazdasági jellegű szimulációk komplexitásuk miatt viszonylag ritkán fordulnak elő az agrárközgazdasági elemzésekben (holland, francia, spanyol és angol kutatók tudományos munkáit indokolt kiemelni). Ennek legfőbb oka abból ered, hogy ezek a modellek egyszerre követelik meg a magas szintű biológiai, technológiai, matematikai, közgazdasági és számítástechnikai ismereteket.

4. Mit kellene tenni itthon a magyar agrárközgazdászok kvantitatív módszertani ismereteinek fejlesztésére?

Az utóbbi években elindult egy kedvező folyamat a magyar agrárközgazdászok kvantitatív módszertani ismereteinek fejlesztése érdekében. 2016-ban megjelent az Agrárgazdaságtan I. tankönyv, 2018-ban pedig az Agrárgazdaságtan II. tankönyv ismert agrárközgazdászok tollából. 2016 óta a MAKE alelnökeként az egyesület vezetőségével összefogva különböző módszertani kurzusok szervezésével igyekszem katalizálni ezt a folyamatot. Legutóbb ismert hazai és nemzetközi módszertani szakemberek részvételével került sor 2018 februárjában Budapesten egy háromnapos ún. Experimental Auction módszertani képzésre három olasz kutató (Nápolyi Egyetem) meghívásával.

A DE Ihrig Károly Doktori Iskolája rendszeresen meghívja a nemzetközi (IF-es) folyóiratok főszerkesztőit és szerkesztőit, hogy bemutassák az oktatók és a PhD hallgatók számára a legújabb nemzetközi publikációs és módszertani technikákat és trendeket.

Szükségnek tartom azt is kiemelni, hogy a hazai módszertani szakemberek vegyenek részt a külföldi egyetemeken megszervezett módszertani konferenciákon és kurzusokon (pl.

Londonban minden ősszel megtartják a „Choice Modelling and Stated Choice Survey Design” öt napos kurzust). Ehhez a pénzügyi támogatást általában az egyéni pályázatok és a Doktori Iskolák tudják megteremteni.

5. Mennyire tekinthető reprezentatívnak (méretben, a technológia korszerűségében) a Jelölt által választott észak-alföldi sertéstelep magyarországi viszonylatban?

Az általam kiválasztott 1300 kocás telep a nagyüzemi kategóriában tekinthető jellemzőnek (igaz, hogy több tenyésztési paraméterében is elmarad a legkorszerűbb hazai telepektől).

„Milyen méretű és technológiájú egy átlagos magyarországi sertéstelep?” kérdésre a válasz: A Magyarországi Sertésenyésztők és Sertéstartók Szövetsége (MSTSZ) nyilvántartása szerint 2018 elején a 205 ezer tenyészkoça mintegy 80%-át 400 kocás vagy ennél nagyobb telepen tartották, a telepek száma 169 volt. Megfigyelhető hogy az utóbbi években a nagyüzem részaránya növekszik, ezért a 400-1000 koca közötti telepek száma a döntő (pl. nagy telepek tekinthető a Bonafarm vállalat, HAGE – Nagisz telepei). A jövőben a koncentrációs folyamat felgyorsul, jellemzően 1000 kocás, vagy ennél nagyobb telepméret lesz a jellemző. A 10-50 kocás telepek önmagukban nem életképesek, mert a kibocsátott hízósertések nem képviselnek elegendő volument a húsipar számára, de a gazdálkodóknak kiegészítő jövedelemszerzésre lehetőséget adnak. A jövőben ebben a szegmensben erősödni fog a hizlalás, ahol egyszerre 600-800 db hízóállatot fognak előállítani, előbb vagy utóbb integráció keretében.

A hazai sertéstelepeken a technológiai színvonal közepes, jellemzően részmegoldásokat tartalmaz. Napjainkra a szellőzési és takarmányozási technológiák sokat javultak, ugyanakkor a korszerű, új istállók még nem általánosak.

Végezetül megköszönöm Mészáros Sándornak a bírálat elkészítésébe befektetett gondos munkáját, a pozitív hozzáállást és az új tudományos eredményeim elfogadását.

Tisztelettel,

Balogh Péter

Debrecen 2018. április 15.